

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 103-01-1/2020/6 EPA 1239-VIII
Ljubljana, 11. 11. 2020

Državni svet Republike Slovenije je na 34. seji 11. 11. 2020, na podlagi druge alineje prvega odstavka 97. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 75/16), sprejel naslednje

Mnenje

k Poročilu o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2019

Državni svet **se je seznanil** s Poročilom o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2019, ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije, pripravil pa ga je Inšpektorat Republike Slovenije za delo (v nadaljevanju: IRSD).

Državni svet poročilo ocenjuje kot izčrpno in informativno.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD v letu 2019 zaznal številne kršitve, o katerih je poročal že v preteklih poročilih. Gre za kršitve, ki se nanašajo na institut plačila za delo, prekarne oblike dela, porast nezakonitega posredovanja delovne sile, področje poklicnega zavarovanja delavcev ter problematiko delovnega časa, počitkov in odmorov.

Državni svet ugotavlja, da si IRSD, glede na razmere na trgu dela in število poslovnih subjektov, ki jih je bilo 31. 12. 2019 v Poslovni register Slovenije vpisanih več kot 220 000, t. j. 7000 več kot konec leta 2018, prizadeva za kadrovske okrepitve, kar zajema tako zaposlovanje novih inšpektorjev kot tudi administrativnega osebja. IRSD je že vrsto let kadrovske podhranjen in število zaposlenih inšpektorjev kljub kadrovskim okrepitvam v zadnjih letih še vedno ni dovolj veliko. Konec leta 2019 je bilo na IRSD zaposlenih skupaj 121 javnih uslužbencev, od tega 91 inšpektorjev. V inšpekciji nadzora delovnih razmerij je delo opravljalo 54 inšpektorice in inšpektorjev, v inšpekciji nadzora varnosti in zdravja pri delu 31 inšpektorice in inšpektorjev, v socialni inšpekciji in na projektni skupini 6 inšpektorice in inšpektorjev. Odbor za delo, družino in socialne zadeve in invalide Državnega zbora je ob obravnavi Poročila o delu Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2018 predlagal Vladi, da IRSD v letu 2020 omogoči zaposlitev 10 novih inšpektorjev, vendar do povečanja zaposlitev še ni prišlo.

Državni svet ugotavlja, da je imel IRSD v letu 2019 za svoje delo na voljo 4.548.874 EUR integralnih in namenskih sredstev. Za plače in druge izdatke zaposlenim ter prispevke delodajalca za socialno varnost uslužbencev IRSD je bilo porabljenih 4.093.038 EUR, od tega za plače in dodatke 3.140.340 EUR. Za materialne stroške je bilo porabljenih 318.105 EUR, za investicije pa 90.313 EUR. Iz naslova nedavčnih prihodkov (globe, sodne takse, stroški postopka, upravne takse in drugo) je IRSD 2019 obračunal 4.193.074,51 EUR terjatev.

Državni svet ugotavlja, da se je IRSD pri predlogih za spremembo zakonodaje skladno s 7. členom Zakona o inšpekciji dela osredotočil na predloge sprememb, ki bi jih bilo mogoče uresničiti v tekočem letu. Eden izmed takšnih predlogov so spremembe Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, ki je zaradi potrebe po učinkovitejšemu nadzoru nad izvajanjem normativne ureditve delovnega časa, odmorov in počitkov že nekaj let predmet predlogov sprememb v letnih poročilih IRSD. Spremembe in dopolnitve tega zakona so del dogovora, ki so ga 19. 4. 2019 sprejeli socialni partnerji v okviru Ekonomsko-socialnega sveta in s tem namenom ustanovili Pogajalsko delovno skupino za pripravo sprememb in dopolnitev zakonodaje v zvezi z vodenjem evidenc delovnega časa. MDDSZ je pripravilo izhodišča za pripravo sprememb, ki so bila s strani socialnih partnerjev že potrjena na prvi seji Pogajalske delovne skupine dne 29. 5. 2019. Zaradi pandemije COVID-19 pa se je delo začasno prekinilo, a IRSD meni, da opravljeno delo predstavlja dobro osnovo za njegovo nadaljevanje.

Državni svet pritrjuje, da se v poročilu predlagane spremembe zakonodaje nanašajo na področja, kjer je zaznanih največ kršitev. Hkrati pa izpostavlja, da gre za področja, ki bi morala biti urejena s kolektivnimi pogodbami, a ostajajo neurejena zato, ker kolektivnih pogodb ni. Državni svet poudarja, da je zaskrbljujoče, da je kolektivnega pogajanja vedno manj in bo treba vedno več stvari urejati v Zakonu o delovnih razmerjih, ki pa sam po sebi ni akt, namenjen urejanju vseh vprašanj. Do zmanjšanja števila kršitev ne bo prišlo s spremembo zakonodaje, kvečjemu bo to povzročilo nove birokratske omejitve in še dodatno prenormiranost področja. Premike se lahko doseže zgolj z medsebojnim sodelovanjem, pri čemer pa vsa teža ne sme biti na ramenih socialnih partnerjev.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD v letu 2019 zaznal kršitve Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti. Zlasti je beležil porast kršitev v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki. IRSD pri tem opozarja, da se zaradi opustitve vodenja evidenc, neustreznega vodenja evidenc, prirejenih evidenc in pomanjkljive normativne ureditve nepravilnosti v zvezi z delovnim časom ter zagotavljanjem počitkov težko ugotovi. Navedeni zakon namreč ne določa, da mora evidenca o izrabi delovnega časa zajemati tudi čas prihoda delavca na delo ter čas odhoda z dela, temveč govori le o številu ur. Zahtevo po beleženju časa prihoda in odhoda delavca na in z dela vsebujejo samo nekatere kolektivne pogodbe. Tako IRSD ne more ugotoviti, kdaj so bile te ure opravljene, posledično pa tudi ne, ali so bili delavcem zagotovljeni počitki, ali je delavec opravljal delo v enakomernem ali neenakomernem delovnem času in ali mu je bil omogočen odmor.

Državni svet opozarja, da je kršitve glede evidentiranja delovnega časa zaznati predvsem na nižjih nivojih, kjer podrejeni ne poslujejo po navodilih vodstva. Omenja se primer trgovin, kjer se ne upošteva navodil, danih s strani uprav glede odmorov in

dnevni počitkov. Do kršitev prihaja predvsem zaradi pomanjkanja števila zaposlenih. Državni svet dodatno opozarja na problem vodenja več evidenc hkrati, pri čemer je vsaka vodena za specifičen namen. Državni svet ob tem poudarja, da bi bilo treba uvesti enotno elektronsko evidentiranje, ki bi onemogočalo posege in manipulacijo z evidencami, kjer bi bil razviden vsak poseg v evidence. Državni svet izpostavlja, da so vprašanja glede evidentiranja delovnega časa postala še bolj aktualna, zlasti z vidika dela na domu, porastu katerega smo pričali v času epidemije COVID-19. Državni svet poudarja, da gre za področje, ki ga je treba kar najhitreje urediti v okviru zakonodaje.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD v letu 2019 posodobil področje upravljanja s tveganji in sprejel novo Strategijo o upravljanju s tveganji ter register tveganj, sestavljen iz registrov tveganj petih področij dela znotraj IRSD (nadzor delovnih razmerij, nadzor varnosti in zdravja pri delu, socialna inšpekcija, projektna enota za izvajanje projektov, podporne dejavnosti). Pri pripravi so sodelovali vsi zaposleni in s tem prispevali k uresničitvi vizije, da je IRSD strokoven, učinkovit in ugleden organ. IRSD si je s strategijo določil cilje posameznih področij dela, ki naj bi ga usmerjali k učinkoviti uporabi virov in doseganju vizije.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD na področju varnosti in zdravja pri delu v letu 2019 opravil 5.891 pregledov, veliko v okviru usmerjenih akcij. Največ inšpekcijskih nadzorov je IRSD opravil na področju gradbeništva, sledili sta predelovalna industrija in trgovina. Gre za področja, kjer se ob nadzorih ugotavlja prisotnost večjih tveganj.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD v letu 2019 ugotovil več kot dve kršitvi pri vsakem inšpekcijskem nadzoru, skupaj 14.255 kršitev. Med vsemi ugotovljenimi kršitvami izstopajo kršitve, ki se nanašajo na postopke ocenjevanja tveganj, na zagotavljanje zdravstvenega varstva delavcev ter na usposabljanje delavcev za varno delo. Teh kršitev je več kot 50 %. Pri ocenjevanju tveganj se kršitve največkrat nanašajo na vsebino in revizijo tega dokumenta. Na drugem mestu so kršitve, ki se nanašajo na zagotavljanje zdravja pri delu (okoli 15 %). Zagotavljanje zdravstvenega varstva predstavlja, poleg zagotavljanja varnosti pri delu, pomembno dolžnost delodajalcev. Delodajalci so dolžni zaupati izvajanje zdravstvenih ukrepov izvajalcem medicine dela.

IRSD je opozoril na neizvajanje nalog izvajalcev medicine dela skladno z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Neaktivnosti posameznih izvajalcev medicine dela so najbolj razvidne v letu 2020, ko se je v prvem valu epidemije COVID-19 le majhno število izvajalcev vključilo v pripravo navodil glede sprememb ocen tveganja. IRSD pogreša aktivnejšo vlogo izvajalcev medicine dela, predvsem pri pripravi strokovnih podlag za izdelavo ocen tveganja in s tem povezanimi ogledi delovnih mest. IRSD opaža, da izmed vseh določenih nalog izvajalci medicine dela najpogosteje zagotavljajo zdravstvene preglede delavcev. Glede teh pa opozarja, da so pogosto plačniki zdravstvenih pregledov delavci, delodajalec pa stroške povrne le, če delavec ostane pri njem zaposlen dlje časa. Če je delavec zaposlen pri delodajalcu zgolj nekaj mesecev, do povrnitve ne pride.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD v letu 2019, poleg rednih, izrednih in kontrolnih pregledov, opravil tudi nadzore reprezentativnega vzorca. Leta 2019 je IRSD izvedel inšpekcijske nadzore pri naključno izbranih delodajalcih (računalniško izbran vzorec),

pri katerih so bili nadzorovani osnovni in najpomembnejši dejavniki s področja varnosti in zdravja pri delu (ocenjevanje tveganj, usposabljanje delavcev za varno delo, zagotavljanje varnega in zdravega delovnega okolja, uporaba varnih sredstev za delo in podobno). V ta vzorec je bilo vključenih prek 1.500 naključno izbranih delodajalcev po vsej Sloveniji.

Državni svet ugotavlja, da bi po mnenju IRSD sistemske rešitve na področju varnosti in zdravja pri delu bistveno olajšale njegovo delo in omogočile, da bi bil pri opravljanju svojih nalog učinkovitejši. IRSD bo na tem področju tudi v prihodnje nadaljeval tako s preventivnimi kot represivnimi ukrepi, saj sta varnost in zdravje pri delu po njegovem mnenju eni izmed osnovnih pravic delavcev in nujen pogoj za uspešno delovanje delodajalcev. Delodajalci se še vedno ne zavedajo svojih dolžnosti s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, zato bo IRSD v prihodnje namenil posebno pozornost ozaveščanju in strokovni usposobljenosti delodajalcev in predstavnikov delavcev, vključno s strokovnimi delavci in organizacijami, ki delodajalcem nudijo strokovno pomoč s tega področja.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD na področju delovnih razmerij v letu 2019 opravil skupno 8.013 inšpekcijskih pregledov, kar predstavlja 1000 pregledov več kot leta 2018. Največkrat gre za izredne nadzore, ki se praviloma opravijo na podlagi prijave. Leta 2019 je IRSD prejel 5.958 novih prijav, kar je za 1000 prijav več kot 2018. Med prijavitelji so poleg drugih inšpekcijskih organov tudi FURS, Policija, KPK, Varuh človekovih pravic, sindikati, največ prijav pa še vedno vlagajo delavci. Problem ostajajo anonimne prijave, ki jih je zaradi njihove nerazumljivosti in splošnosti težje obravnavati. IRSD je določen obseg nadzorov glede na svoje zmožnosti opravljal tudi v okviru usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij ter koordiniranih akcij, ki jih je izvajal skupaj z drugimi nadzornimi organi. IRSD največ kršitev ugotavlja na področju plačila za delo in drugih prejemkov iz delovnega razmerja (5.980), kar predstavlja 50 % vseh kršitev na področju nadzora delovnih razmerij. Med vsemi kršitvami v zvezi s plačilom za delo so v letu 2019 najbolj izstopale kršitve v zvezi z regresom za letni dopust. Teh je bilo 3.036, kar je približno 1200 kršitev več kot v preteklem letu. Pri tem IRSD poudarja, da gre porast števila kršitev pripisati predvsem dejstvu, da gre za področje, ki mu IRSD namenja posebno pozornost in ob izvedbi vseh inšpekcijskih pregledov vedno pregleda tudi izplačevanje plač in regresov. IRSD je tudi v letu 2020 nadaljeval s poostrenim nadzorom na tem področju, s posebnim poudarkom na spoštovanju določb glede minimalne plače.

Državni svet ugotavlja, da je IRSD 2019 izvajal tudi nadzor v skladu z Zakonom o čezmejnem izvajanju storitev. Velik obseg dela IRSD na tem področju je povezan z upravnim sodelovanjem in sodelovanjem pri izvrševanju sankcij oziroma vročanju dokumentov, ki ju določa navedeni zakon. Ob tem IRSD poudarja, da se sooča s problematiko vročanja pravnim osebam, ki dejansko ne poslušajo na registriranih sedežih in nimajo urejenih hišnih nabiralnikov. Na enem naslovu je lahko registriranih tudi od 150 do 200 delodajalcev. Srečuje se s primeri, ko odgovorne osebe pravnih oseb, državljani Republike Slovenije, nimajo prijavljenega niti stalnega niti začasnega bivališča v Centralnem registru prebivalstva. Tako je po mnenju IRSD nujno treba določiti pravne podlage za vročanje tako pravnim kot odgovornim osebam v varen elektronski predal kot tudi določiti podatka o varnem elektronskem predalu za vročanje pravnim in odgovornim osebam kot obvezna podatka v Poslovnem registru Republike Slovenije.

Državni svet ugotavlja, da se IRSD na področju delovnih razmerij sooča s prevelikimi pričakovani prijaviteljev, ki od inšpektorjev pričakujejo ukrepanje, za katerega niso pristojni (na primer izterjavo neizplačanih plač ali regresa od delodajalca, pridobivanje dokumentacije, ki bi jo lahko uporabili v sodnem postopku proti delodajalcu ipd.). Inšpektor nima pravne podlage, da bi lahko delodajalcu naložil izplačilo zapadlih terjatev iz delovnega razmerja, ampak lahko delodajalca zgolj kaznuje z izrečeno globo. Izrečena globa ima lahko v določenih primerih na podlagi drugih pravnih predpisov za posledico omejitev oziroma prepoved poslovanja. Takšen primer predstavlja 42. člen Zakona o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev. Takšna sankcija je po izkušnjah IRSD veliko učinkovitejša kot sam izrek globe.

Državni svet ugotavlja, da na področju socialne inšpekcije IRSD opozarja na nujne spremembe zakonodaje in na težave pri zagotavljanju posameznih socialno-varstvenih pravic (npr. pravice do institucionalnega varstva). Socialna inšpekcija, ki izvaja nadzore na podlagi Zakona o socialnem varstvu, je v letu 2019 prejela največ prijav v zvezi z izvajanjem nalog Centrov za socialno delo (v nadaljevanju: CSD) glede izvajanja nalog s področij urejanja razmerij med otroki in starši po razpadu družinske skupnosti, urejanja skrbniških razmerij, obravnave ogroženih otrok, rejništva ter obravnave nasilja v družini. IRSD pojasnjuje, da je na delo socialne inšpekcije glede števila, vsebine ter obsega izrečenih ukrepov, namenjenih odpravi ugotovljenih nepravilnosti, vplivala tudi reorganizacija CSD. Po reorganizaciji CSD, po kateri je namesto 62 CSD zdaj le 16 centrov z enotami, se je tako število ukrepov na centrih sorazmerno zmanjšalo, saj morajo ob izrečenemu ukrepu enemu centru ukrep upoštevati na vseh enotah.

Državni svet je bil seznanjen tudi s projektom Odpravimo konflikte na delovnem mestu – ozaveščanje o možnosti posredovanja v sporu med delavcem in delodajalcem ter svetovanje delodajalcem, ki ga financirata Evropski socialni sklad (80 %) in Republika Slovenija (20 %) in je v letu 2019 tekel že tretje leto. Projektna enota je tudi v letu 2019 uspešno opravila svoje delo. IRSD izraža zadovoljstvo nad dejstvom, da je institut posredovanja v reševanju sporov med delavci in delodajalci kot sredstvom za alternativno reševanje sporov ter opolnomočenje delodajalcev glede zagotavljanja dostojnega dela zaposlenih, zlasti varnega in zdravega delovnega okolja, z namenom preprečevanja delovnih sporov, v praksi zaživel. To je zlasti razvidno v zadevah, ki so zastarale in tudi IRSD ne more več ukrepati zoper delodajalca, tako delavcu ostane le tožba na delovno sodišče, tako pa v okviru projektne enote delavec in delodajalec lahko prideta do rešitve.

Državni svet je bil seznanjen s stališčem Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju: ministrstvo), ki poročilo IRSD ocenjuje kot pozitivno in pripravljeno v skladu z Zakonom o inšpekciji dela. Ministrstvo je zaskrbljeno nad dejstvom, da se nekateri največji izzivi ponavljajo iz leta v leto, zlasti gre za kršitve na področju delovnih razmerij (kršitve, povezane s plačilom za delo, kjer je tudi večje število usmerjenih nadzorov) in področju varnosti in zdravja pri delu, kjer je napredek kljub akcijam ozaveščanja počasen. Tako na ministrstvu kot na IRSD bodo z njimi v prihodnje nadaljevali. Na področju varnosti in zdravja pri delu se je v času epidemije COVID-19 izkazalo kot izjemno problematično pomanjkanje usklajenega pristopa pri pripravi in posodobitvi ocen tveganja med delodajalci,

strokovnjaki za varnost in zdravje pri delu in izvajalci medicine dela. Ministrstvo je pozvalo vsa podjetja, da revidirajo ocene tveganja z novimi tveganju, da sprejmejo ustrezne ukrepe in da v to vključujejo medicino dela.

Ministrstvo pozdravlja predloge zakonskih sprememb, ki jih vključuje poročilo IRSD, saj ti po mnenju ministrstva dajejo poročilu dodano vrednost. Gre za predloge, ki izhajajo iz konkretnih primerov iz prakse. Ministrstvo pojasnjuje, da je k pripravi nekaterih zakonskih sprememb že pristopilo. Na področju varnosti in zdravja pri delu si je ministrstvo zadalo časovnico za pripravo sprememb pravilnikov ter nekatere izmed njih že usklajuje s socialnimi partnerji. Tudi na področju delovnih razmerij se ministrstvo strinja, da so v poročilu izpostavljene zadeve, ki so najbolj pereče in bo tudi predloge s tega področja v prihodnje upoštevalo po svojih zmožnostih. Ministrstvo kot izjemno pozitivne ocenjuje usmerjene akcije. Gre za akcije na področjih, ki so se v preteklosti pokazala kot najbolj problematična.

Državni svet pojasnjuje, da niso vse kršitve, ki se pojavljajo na področju plačila za delo posledica načrtnega neplačevanja s strani delodajalcev. Nekatere kršitve so povezane z ekonomsko situacijo, nepoznavanjem predpisov, ki je zlasti posledica prenormiranja ter pomanjkanja znanja na področju pravnega obračunavanja minimalnih plač in nadomestil ter nadurnega dela. Gre za področje, katerega urejanja bi se bilo treba lotiti sistematično. Predstavniki delojemalcev opozarjajo, da je imela Zveza svobodnih sindikatov Slovenije v začetku leta 2020 dan odprtih vrat, v okviru katerega je izvedla akcijo pregleda izvajanja Zakona o minimalni plači in preverjanja konkretnih izplačil januarske plače. Ob tem je prišla do zaskrbljujočih ugotovitev zaradi velikega števila kršitev v podjetjih, tudi tistih, kjer je organiziran sindikat, ki bi lahko opravljal nadzor.

Državni svet opozarja, da je problem napačnega obračunavanja nadomestil velikokrat posledica nabave napačnih programov za obračunavanje, s pomočjo katerih se nadomestilo obračunava od osnovne in ne izplačane plače. V podjetjih, kjer so ugotovljeni takšni napačni izračuni, navadno pride do izvensodnih poravnav in poplačil za nazaj, vendar obstajajo tudi delodajalci, ki tega niso pripravljene storiti. Državni svet tako poziva IRSD, da inšpektorji pri pregledih preverjajo tudi te obračune.

IRSD pojasnjuje, da gre za področje, ki je deležno največ nadzora in zato tudi za področje, kjer je zaznanih največ kršitev. Glede izplačevanja regresa IRSD pojasnjuje, da v praksi prihaja do primerov, ko posamezni delodajalci, ki sicer ne bi imeli težav z izplačilom regresa zaradi slabega ekonomskega stanja, čakajo z njegovim izplačilom vse do opozorila IRSD. IRSD pojasnjuje, da v prekrškovnih postopkih največkrat izreče opomin. IRSD meni, da bi morali inšpektorji pri njegovem izreku narediti uradni zaznamek, iz katerega bi bili razvidni razlogi za njegov izrek. Na ta način bi se lahko sankcije ob morebitni ponovni kršitvi ustrezno argumentirano stopnjevale ter praksa inšpektorjev ustrezno poenotila. IRSD pojasnjuje, da strožje ukrepe (prekrškovna globa, prijava kaznivega dejanja) izreka po posvetovanju z državnim tožilstvom o tem, kateri ukrep bi bil v danem primeru najbolj učinkovit.

Državni svet poudarja, da kljub velikemu številu izdelanih ocen tveganja v Sloveniji te nimajo velike vrednosti, saj so narejene zgolj z namenom, da delodajalci zadostijo zahtevi po njihovi izdelavi. Državni svet opozarja, da večina mikro in malih podjetij v

Sloveniji še vedno zaupa izdelavo ocen tveganja zunanjim strokovnim službam, kljub temu da je za večino dejavnosti na voljo aplikacija OiRA, ki je bila kot interaktivno orodje oblikovana prav za ocenjevanje tveganja in je namenjena predvsem majhnim in mikro podjetjem. Državni svet opaža, da se je delodajalci ne poslužujejo, predvidoma zato, ker je za njeno uporabo treba opraviti izobraževanje in strokovni izpit.

IRSD pritrjuje, da se ocene tveganja velikokrat tolmači kot birokratsko obvezo, ki nima prave vsebine. Opozarja tudi na slabo udeležbo strokovnih delavcev na organiziranih strokovnih usposabljanjih, kar je posledično razvidno tudi iz izdelanih ocen tveganja, ki so pripravljene slabo, kar privede do tega, da so tudi ukrepi pri delodajalcih neustrezni. Po mnenju IRSD slabe udeležbe na organiziranih strokovnih izobraževanjih ne gre pripisati zahtevi po plačilu kotizacije. Slednja navadno ni visoka, pomeni pa preživetje društvom, ki se ukvarjajo s področjem varnosti in zdravja pri delu. Kljub kritiki, ki jo IRSD nekaterim delodajalcem izreka glede izdelave ocen tveganja, sprememb pri njihovem načinu dela ni.

Glede posredovanja delovne sile v tujino Državni svet pojasnjuje, da se je v preteklosti napotovalo predvsem delavce iz Slovenije v tujino, v zadnjem času pa je opazen porast števila napotenih tujih delavcev v Slovenijo. Državni svet opozarja, da morajo za vse delavce v Sloveniji veljati enaki pogoji ter izpostavlja problem oteženega nadzora nad zagotavljanjem ustrezne socialne zaščite napotenih delavcev.

Državni svet opozarja na pomanjkljiv nadzor nad stanjem delovnih naprav. Teh se ne pregleduje redno in so velikokrat dotrajane, poleg tega z njimi rokujejo osebe, ki za to niso primerno usposobljene. Kot primer navaja upravljanje z viličarji s strani oseb, ki za to nimajo opravljenega izpita.

Glede dotrajane delovne opreme, ki je kupljena brez ustreznih papirjev in je posledično nevarna, IRSD pojasnjuje, da se zaveda problematike. Pritrjuje, da se tretjina kršitev glede delovne opreme nanaša na delovne stroje ter pojasnjuje, da si IRSD prizadeva te kršitve odkrivati in odpravljati. IRSD opozarja na pomanjkljivo delo strokovnih delavcev tudi na tem področju, saj mnogi pri pregledih odobrijo uporabo neprimerne opreme. IRSD dodaja, da je težava na tem področju tudi to, da do prijav pride šele ob nastanku poškodbe pri delu oziroma nezgodnega dogodka, kjer se izkaže, da je bil upravljavec delovnega stroja neustrezno usposobljen oziroma sploh ni bil usposobljen.

Državni svet opozarja, da govorice o nestrokovnem in neenotnem postopanju nekaterih inšpektorjev v posameznih primerih vzbujajo napačen vtis o delu inšpektorata, ki ga Državni svet podpira in ocenjuje kot kakovostnega, zato meni, da si mora IRSD prizadevati za usklajeno delovanje inšpektorjev na terenu in njihovo dobro obveščenost o spremembah veljavnih predpisov.

Državni svet ugotavlja, da delodajalci, ki težijo k temu, da podjetja poslujejo transparentno in skladno z zakonodajo in se trudijo izboljšati stanje v podjetjih, pozdravljajo obiske inšpektorjev. Vendar hkrati opozarja, da morajo biti inšpektorji na terenu primerno usposobljeni ter v svojih stališčih na področju celotne države enotni, saj različno tolmačenje v različnih okoljih pri delodajalcih povzroča zmedo, zato ti

nenamerno sprejemajo napačne ukrepe. Delodajalci velikokrat bolj kot kazen potrebujejo pomoč, ki jim jo lahko ponudijo zgolj dobro poučeni in strokovno usposobljeni inšpektorji. Državni svet opozarja tudi na težavo predstavljanja spornih individualnih primerov skozi medije, ki vplivajo na oblikovanje javnega mnenja in posledično splošno sprejete resnice. Takšno ravnanje meče slabo luč na tiste delodajalce, ki si prizadevajo za transparentno in zakonsko skladno delovanje.

IRSD pojasnjuje, da si prizadeva za poenotenje dela inšpektorjev, saj ugotavlja, da nekateri inšpektorji postopajo različno, zato mora vsak vodja enote tedensko poročati o opravljenem delu, na podlagi poročil pa IRSD potem izda navodila. IRSD pojasnjuje, da sta temeljni načeli pri delu inšpektorjev načelo samostojnosti in načelo sorazmernosti, ki ju morajo inšpektorji v enaki meri upoštevati pri svojem delu. IRSD poudarja, da dobro sodeluje z vsemi organi kot tudi združenji delodajalcev in sindikati, ter poziva, da ga v primeru zaznanih nepravilnosti pri delu inšpektorjev o tem obvestijo. IRSD je pojasnil, da se povprečna starost inšpektorjev v zadnjem času znižuje ter izpostavil, da so za kakovostno opravljanje dela potrebne izkušnje, tako se IRSD trudi inšpektorje stalno izobraževati. IRSD je uvedel tudi princip kroženja inšpektorjev med posameznimi enotami, s čimer si inšpektorji pridobivajo dodatne izkušnje.

Državni svet opozarja tudi na pomanjkanje ozaveščanja ter izvajanja preventivnih ukrepov, zlasti na področju varnosti in zdravja pri delu, kjer se tudi podcenjuje višina stroškov, ki nastanejo, če preventivnih ukrepov ni. Na splošno gre za področje, ki se mu namenja premalo sredstev. Ukrepe je treba izvesti pragmatično in na koristen način za vse, to pa terja sodelovanje vseh, tudi pristojnega ministrstva in nadzornih organov.

IRSD se strinja, da sta tako ozaveščanje kot tudi aktivno sodelovanje ključnega pomena. S tem namenom projektna enota v skladu s svojimi načrti ozavešča delodajalce in strokovne delavce. IRSD pojasnjuje, da tudi ostali uslužbenci inšpektorata aktivno sodelujejo na seminarjih in konferencah s področja varnosti in zdravja pri delu, kjer so ciljna publika delodajalci in strokovni delavci s področja varnosti in zdravja pri delu. Po drugi strani IRSD opaža, da se tovrstnih izobraževanj redko udeležujejo izvajalci medicine dela.

IRSD je pojasnil, da je veliko dela v povezavi s preventivnimi aktivnostmi, tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu, v tekočem letu še okrepil s številnimi obvestili v medijih. Poleg tega IRSD nudi tudi strokovno pomoč; v letu 2019 jo je nudil v 1500 primerih na področju delovnih razmerij ter v 300 primerih na področju varnosti in zdravja pri delu. Vsakodnevno je v času uradnih ur med 9. in 15. uro na voljo tudi strokovna pomoč tako za delavce kot delodajalce.

Tudi ministrstvo poudarja, da je v zadnjih letih okrepilo svojo dejavnost na področju preventive, tako s pripravo strokovnih mnenj kot tudi z udeležbo na strokovnih posvetih. Veliko sredstev je namenjenih preprečevanju psihosocialnih tveganj, kostno-mišičnih obolenj ter usposabljanju za varnost in zdravje pri delu. Ob tem pa pojasnjuje, da gre za t. i. mehke ukrepe, ki imajo daljši reakcijski čas in je na njihove vidnejše učinke treba počakati.

Državni svet opozarja tudi na diskriminacijo žensk na delovnih mestih, kadar se odločajo za materinstvo. Gre za nerealne zahteve, da bi po eni strani morale konkurirati moškim, po drugi strani pa karijerne cilje uskladiti z željo po materinstvu. Veliko jih je zaposlenih na podlagi pogodb o zaposlitvi za določen čas, na podlagi česar nimajo zagotovljene ustrezne socialne zaščite.

Državni svet izpostavlja tudi področje visokega šolstva in znanosti, kjer je že vrsto let zaznati veriženje pogodb za določen čas za obdobje 5 do 10 let in več, pri čemer je po mnenju Državnega sveta zgornja sprejemljiva meja največ 5 let. O teh primerih je javnost zunaj področja izjemno slabo obveščena.

Državni svet kot izjemno problematično izpostavlja tudi področje medicine dela, kjer so se 2020 največji problemi pokazali v času epidemije COVID-19, vendar se je treba zavedati, da težave na področju izvirajo iz preteklih let. Medicina dela se z ocenjevanjem tveganja in preventivo na delovnih mestih premalo ukvarja. To je bilo zlasti razvidno v prvem valu epidemije marca 2020, ko strokovnjaki medicine dela delodajalcem niso nudili ustreznih napotkov in pomoči glede vprašanj o pravilni organizaciji delovnega procesa in posodobitev ocen tveganja. Delodajalci so se morali znajti sami ter velikokrat sprejeli napačne odločitve (npr. glede nabave ustreznih zaščitnih sredstev). Po mnenju Državnega sveta bi morala biti ocena tveganja izdelana za vsako epidemijo, ne zgolj za pandemijo, saj gre za načrt, kako se izogniti nastanku škode. Državni svet je prav tako kritičen do dejstva, da so številne storitve medicine dela plačljive, obenem pa služba medicine dela svojih nalog ne opravlja proaktivno.

Državni svet je kritičen tudi do nejasnih, neenotnih ter premalo konkretnih splošnih navodil glede preventivnih ukrepov v prvem valu epidemije COVID-19 s strani medicinske stroke. Državni svet poudarja, da so bile pristojne službe (npr. NIJZ) o obstoju COVID-19 obveščene dovolj zgodaj, da bi lahko pravočasno pripravile jasne usmeritve, tako pa smo bili priča pogostemu spreminjanju navodil. Ker so usmeritve in ukrepi jasni zgolj za določene skupine delavcev (npr. tiste, ki sodelujejo pri porokah ali verskih obredih), medtem ko pri drugih skupinah Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada) konkretnih omejitev ne daje, se bo moral tudi IRSD pri svojem delu osredotočiti predvsem na določene skupine delavcev. IRSD poudarja, da v času epidemije ne gre zgolj za preprečevanje širjenja COVID-19, ampak je treba delavce v isti meri tudi varovati. Tako bi si tudi IRSD želel konkretnjših rešitev za delodajalce tako s strani NIJZ kot tudi Vlade. IRSD odgovarja, da se, če konkretnjših usmeritev s strani Vlade ali stroke ni, drži usmeritev področne zakonodaje in drugih predpisov in stremi k temu, da se ustrezno varuje vse delavce, delodajalcem pa odredi enako mero zaščite za vse zaposlene.

Glede neenotnosti stališč IRSD pojasnjuje, da so se spomladi trudili inšpektorjem pripraviti enotna stališča glede COVID-19. Prihajalo je do težav pri usklajevanju, saj so se odloki in usmeritve v tem obdobju hitro spreminjali. IRSD pojasnjuje, da se je trudil in izdal veliko navodil in obvestil, prav tako so veliko usmeritev in navodil dobili s strani resornega ministrstva. Po mnenju IRSD so bili tako z njegove strani dobro obveščeni. IRSD je v tem obdobju tako s strani delavcev kot delodajalcev prejel veliko število pobud in vprašanj, ki so se v večini nanašala na zaščitna sredstva, zlasti maske. IRSD je v navedenem obdobju veliko komuniciral z NIJZ, se pa strinja,

da bi bila lahko navodila in usmeritve s strani medicinske stroke v tem obdobju bolj konkretna in jasna.

Državni svet ugotavlja, da se je število delovnih nalog s sprejemom novih predpisov in odlokov v času epidemije COVID-19 za IRSD bistveno povečalo, poleg tega je prišlo tudi do sprememb v delovanju IRSD. Tako se IRSD od marca 2020 spopada z novimi izzivi. Državni svet zato podpira aktivnosti IRSD in izraža podporo njegovim prizadevanjem, da bi se kadrovske okrepil ter da bi se njegov kader dodatno izobraževal in bi bilo tako lahko njegovo prihodnje delo še kakovostnejše. Nemogoče je namreč pričakovati, da bi lahko dosegel vse zadane cilje in opravljal vse dodatne naloge brez dodatne kadrovske okrepitve.

* * *

Za poročevalko je bila določena članica Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide Lidija Jerkič.

Alojz Kovšca
predsednik